"שטיין אויף די אייגענע פיס"

[=לעמוד על הרגלים של עצמך]

המתנה שהצמח-צדק סירב לקבל ● שיעור באמונה ● בר-מצווה למבצע יום הולדת ● האמונה הטהורה ● חב"ד דורשת פנימיות ● "אייגענע מציאות" [=מציאות עצמית] ● פרשת פרה, למעלה מן השכל

כ ולנו מכירים את הסיפור המפורסם, אותו סיפר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א כמה וכמה פעמים (להלן מתוך 'התוועדויות' תשמ"ב, חלק שלישי עמוד 1556), אודות כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק, שבצעירותו רצה סבו, רבינו הזקן, להעניק לו במתנה דרגות נעלות ביותר – "התמדה ושקידה", או, לפי נוסחא אחרת "אהבה ויראה" – אך הוא, הצמח-צדק, מיאן, באומרו כי רוצה הוא לעמול ולהתייגע על הדברים בכוח עצמו ולא לקבלם ב"מתנה" מלמעלה,

– והרבי שליט"א אומר על זה (שם עמוד 1562): "ומאחר שזה הי' רצונו של אדמו"ר הזקן, ורצון זה נתגלה ובא גם בדיבור – הרי בוודאי שנפעל כן בפועל, כי לא ייתכן לומר שרצונו ודיבורו של אדמו"ר הזקן לא נעשה בפועל. אלא שהי' חסר ב**שלימות** הדבר, ולכן אמר הצמח צדק שהוא מתחרט על שלא הסכים לקבל זאת",

ובמאמר המוסגר, בדרך "אגב": דברים אלו של הרבי שליט"א הינם עוד "סתם" שיעור מאלף מאוד ב"אמונה הטהורה", כיצד להתייחס לדבריו של רבי, גם במקרה שהדברים לא נאמרו בתור נבואה וגם אם ברור לכאורה שאחר כך הדברים לא התקיימו!

וכפי הסיפור הידוע (שהובא גם במאמר ד"ה לכה דודי תשי"ד) שכאשר הרבי הרש"ב נ"ע אמר משהו רק "בדרך אפשר", אמר זאת בנו הרבי הריי"צ כוודאות מוחלטת. וכשאביו טען כלפיו: הייתכן?! הרי אמרתי רק "בדרך אפשר"! השיב הרבי הריי"צ: מה שאצלך "בדרך אפשר" אצלי הוא בוודאות.

וכמה עלוב הדבר שהיום מנסה היצר לומר (ואף יש המקשיבים לו) על דברים שהרבי אמר בוודאות מוחלטת, שהם רק "בדרך אפשר"... – עד כאן במאמר המוסגר.

משפיע בישיבת תות"ל המרכזית – כפר חב"ד

לאחר מכן התבטא הצמח-צדק שהוא מתחרט על שלא הסכים לקבל את מה שרצה רבינו הזקן להעניק לו, שכן הקב"ה הוא הרי אין-סוף ובלי-גבול, ואם כן, גם אחרי שיקבל ב"מתנה" מדרגות גבוהות ונעלות ביותר, יישאר לו תמיד על מה לעמול ולהתייגע עוד ועוד, כדי להגיע לדרגות נעלות עוד יותר.

שואל על-כך הרבי שליט"א ('התוועדויות' תשמ"ז חלק שלישי עמוד 542 ועוד): הרי סברא זו, שהקב"ה הוא אין סוף ותמיד יישאר על מה לעמול ולהתייגע, היא סברא די פשוטה ומובנת, ומדוע לא חשב הצמח-צדק על כך מלכתחילה? ועוד, מה ההוראה לגבינו מעובדה זו, שהצמח-צדק לא הסכים לקבל את ה"מתנות מלמעלה", בשעה שהצמח-צדק עצמו התחרט על כך לאחר מכן? אלא, מכיוון שרבותינו נשיאינו סיפרו לנו סיפור זה, בוודאי שאכן קיימת גם עבורנו הוראה מענין זה, וכדלקמן.

ב כ"ה באדר השתא ימלאו מאה שנה להולדת הרבנית הצדקנית מרת חיה מושקא נ"ע

– שביום הסתלקותה, כ"ב שבט תשמ"ח, ובקשר אליה, החלה במיוחד התקופה החדשה בנשיאות הרבי שליט"א מלך המשיח, כאשר נסתיים גם "צחצוח הכפתורים" ונשאר רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש (כמבואר בארוכה

בקונטרס "בך יברך ישראל" משיחות כ"ב שבט תשנ"ב) —

וביחד עם זה נמצאים אנו בעיצומם של ימי ההכנה ("שלושים יום לפני החג") ליום הבהיר י"א ניסן, תחילת שנת המאה להולדת מלכנו משיחנו שליט"א.

וכפי ששמענו כמה וכמה פעמים מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, בקשר למאמר המשנה בפרקי אבות, אשר "בן מאה כאילו עבר ובטל מן העולם". שלכאורה תמוה מאוד: בחלקים הקודמים של המשנה מדובר אודות גילאים שונים, וחז"ל מלמדים אותנו מהי העבודה המיוחדת לאותו זמן "בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה" וכו'. כאשר ב"ה יהודי מאריך ימים ושנים טובות וזוכה והגיע לגיל מאה שנה — האם זה מה שיש לחז"ל לומר לו, שמע נא, ידידנו, הינך כבר "עובר בטל", "עבר ובטל מן העולם"?!

אלא, אומר הרבי שליט"א, בוודאי אין הכוונה לומר ליהודי שזכה והאריך ימים שעתה הגיע זמנו ח"ו לרדת מן הבימה ולפנות את המקום לאחרים.

— ובפרט כאשר יודעים אנו עד כמה שוללת התורה את ההסתכלות המעוותת על "זקן" כמושג המסמל את מי שכבר הגיע זמנו לרדת מן הבימה ולפנות את המקום לצעירים ממנו. בתורה ההסתכלות היא הפוכה לגמרי. "זקן" הוא תואר כבוד ממדרגה ראשונה, המסמל מי שצבר נסיון רב בחייו והוא יכול להביא לכולם תועלת עצומה כשינצלו את כשרונותיו וכישוריו.

שלכן הקים הרבי שליט"א החל משנת תש"מ את הכוללים "תפארת זקנים — לוי יצחק" לזקנים בשנים. כדי שגם אם מפני סיבות שונות הם יצאו ל"פנסיה" ואינם ממלאים תפקיד פעיל בחיים הרגילים, יהיו חייהם מלאים תוכן יהודי אמיתי של לימוד תורה, כך שינצלו את כשרונותיהם וכישוריהם בחיים הרוחניים במילואם לתועלתם הם ולתועלת כל הסובבים אותם.

אלא שזו הכוונה ב"עבר ובטל מן העולם": כאשר יהודי עבד את עבודתו בשלמות במשך מאה שנה, ובירר וזיכך את כל עשר כוחות נפשו בפרטיות, כפי שכל אחד מהם כולל בתוכו את כל העשר,

— שלכן הוא "הגיע" באמת לגיל מאה שנה (שהם עשר פעמים עשר), לא מאה שנה שכל של אכילת תפוחי אדמה, אלא מאה שנה שכל רגע מהם נוצל במילואו, ככתוב "ימים יוצרו" בשביל "ולו אחד בהם", כדי להכניס בהם את ה"אחד", את ה' אחד. —

אזי מגיעים ל"עבר ובטל מן העולם" — לעבודה כזו שהעולם כבר אינו מעלים ומסתיר לגביו, משום שהוא כבר בירר וזיכך אותו במלוא השלימות. וממילא עבודתו עתה היא למעלה מכל הגבלות העולם.

שנת המאה להולדת הרבנית נ"ע הוא גם "יום ההולדת" השלוש עשרה, ה"בר מצווה", ל"מבצע יום הולדת", שנולד בכ"ה אדר תשמ"ח, והרבי שליט"א הקדיש אותו אז "להרוצה בכך — לזכותה ולעילוי נשמתה" (ואגב, הרבי אומר, בשיחת ב' ניסן תשמ"ח בתחילתה, שיש לנהוג כמו כן גם ביום הנישואין!).

לפיכך זהו גם הזמן להתבונן בתוכנו של יום הולדת בכלל, המבטא במידה רבה את החידוש המיוחד של תורת החסידות בכלל, של חסידות חב"ד בפרט, של "הדור השביעי" במיוחד, ושל התקופה המיוחדת עתה בפרטי פרטיות. ובפרט על פי הידוע שהגלות נמשלה לעיבור והגאולה ללידה.

וכפי שרואים גם בפועל, שתחילת ההתייחסות באופן מיוחד ליום הולדת החלה ביחד עם התגלות תורת החסידות, וככל שהחסידות התפשטה ו"נמשכה" למטה יותר, כך הודגש יותר ענין ה"יום הולדת", עד, בתקופה האחרונה ממש, ל"מבצע יום הולדת".

החל מהדגשת יום ההולדת של שני המאורות הגדולים — הבעש"ט ורבינו הזקן — בח"י אלול, דבר שלא היה מקובל כל-כך לפני כן. ולמרות המקורות לכך בדברי חז"ל, החל מז' אדר, שהולדתו של משה היא שביטלה את גזירת המן ועוד (ראה בשיחות הנ"ל) — הרי שבפועל לא מצאנו שיהודים הדגישו כל-כך את יום ההולדת (ולצערנו, עד היום הזה, למרות המקורות הרבים שהביא הרבי שליט"א לענין זה, ישנם עדיין יהודים חרדים הטוענים "יום הולדת — את פרעה". "פרעה" חוגג יום הולדת ולא יהודי!).

ואפילו אחרי התגלות החסידות, כשהתחילו כבר לשים יותר דגש על ימי ההולדת, הרי עדיין לא חגגו את ימי ההולדת בגלוי ובפרסום. היה זה מוגבל ליחידי סגולה בלבד (אצלם אולי הייתה ה"הולדת" כראוי). אפילו העובדה שח"י אלול הוא יום סגולה לא הייתה ידועה אלא ליחידי סגולה, ועברה מדור לדור בחשאי בין רבותינו נשיאינו ובני משפחתם וכדומה.

הגילוי והפירסום וה"שטורעם" מעניין יום הולדת התחיל במיוחד אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, שגילה כמה ממנהגי יום הולדת. הענין קיבל תנופה מיוחדת בפרט ובמיוחד בדור השביעי, אצל הרבי שליט"א מלך המשיח, שהדגיש מאוד והסביר בהרחבה את הענין ואת המשמעות של יום זה, בשיחותיו ובמכתביו וכו'. ה"שטורעם" הגדול בזה, באופן של "מבצע יום הולדת", התחיל במיוחד בתחילת התקופה החדשה בנשיאות, בכ"ה אדר תשמ"ח, כנ"ל, עד שהיה באותה תקופה ביטוי של הרבי שליט"א שזהו הבירור של השלב האחרון לקראת הגאולה.

ויש לומר הביאור בזה, ובהקדם:

(בכללות האמור לקמן ראה בארוכה ב'לקוטי שיחות' חלק כד ע' 178 ואילך. 'משיח עכשיו' חלק שלישי ע' 270 ואילך. ובכללות גם ב'משיח עכשיו' חלקים א-ב מתחילתם).

בקשר למאמר המשנה "בן מאה כאילו עבר ובטל מן העולם", שואל הרבי: בחלקים הקודמים של המשנה מדובר אודות גילאים שונים, וחז"ל מלמדים אותנו מהי העבודה המיוחדת לאותו זמן "בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה" וכו'. כאשר ב"ה יהודי מאריך ימים ושנים טובות וזוכה והגיע לגיל מאה שנה — האם זה מה שיש לחז"ל לומר לו, שמע נא, ידידנו, הינך כבר "עובר בטל", "עבר ובטל מן העולם"?!

לכאורה תמוהה בכלל השמחה ביום הולדת — מה כל-כך שמח כאשר נולד התינוק ויצא לאויר העולם? לכאורה, הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית היה לו הרבה יותר טוב לפני שנולד: אז לא היה צריך לדאוג לו למזון מתאים, שהרי הוא "אוכל ממה שאמו אוכלת", והמזון מותאם עבורו במיוחד. באותו זמן הוא היה גם הרבה יותר מוגן מכל פגע מאשר אחר לידתו וכו'.

ומבחינה רוחנית, באותה תקופה לא היה חסר לו מאומה, שהרי "נר דלוק על ראשו ומלמדין אותו כל התורה כולה". ואילו לאחר

שנולד, "בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכחו כל מה שלמד". עד כדי כך, שישנם אפילו המסבירים את טעם המנהג לאכול "אַרבעס" (גרעיני חומוס) ב"שלום זכר", שזהו מפני האבילות על התורה ששכח – כי אבל אוכל מאכלים עגולים ש"אין להם פה" כמו אבל ש"אין לו פה".

גם אחרי כל העמל והיגיעה במשך כל ימי חייו, כמה אנשים מכירים אנו שלמדו ממש "כל התורה כולה"?!

כשיודעים את כל זה, לכאורה תמוהה מאוד השמחה שישנה ביום ההולדת, עד שהרבי שליט"א מורה כי כדאי ונכון לומר

הרבי שליט"א מורה כי כדאי ונכון לומר "שהחיינו" על פרי חדש בהתוועדות של יום ההולדת, שכן אם יש לברך ולהודות לה' על דברים פרטיים, מכל שכן שצריך לברך ולהודות לה' על לידתו ועל עצם מציאותו. ולכאורה תמוה: מה כל-כך שמח כאשר נולד התינוק ויצא לאויר העולם? לכאורה, הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית היה לו הרבה יותר טוב לפני שנולד!

"שהחיינו" על פרי חדש בהתוועדות של יום ההולדת,

[נוסף על קבלת החלטות טובות אז, ודווקא לאומרם ברבים (שיחת כ"ה אדר תשמ"ח), כדי לתת לו את כוח הרבים לקיים את ההחלטות, וגם כדי שיוכלו אחר כך לשאול אותו אם קיים את ההחלטות],

– שכן אם יש לברך ולהודות לה' על דברים פרטיים, מכל שכן שצריך לברך ולהודות לה' על לידתו ועל עצם מציאותו. ולכאורה, הלידה היא הרי, כאמור, ירידה גדולה ועצומה הן בגשמיות והן ברוחניות, ומה יש להודות ולברך על כך?

מבאר הרבי: נכון אמנם שלפני לידתו היה לו הרבה יותר, אבל הוא לא היה עדיין "מציאות" עצמאית. ובלשון רש"י: "לאו נפש הוא". היה לו אמנם כל טוב, הן בגשמיות והן ברוחניות, אבל כל מה שהיה לו לא היה שלו. אפילו עצם מציאותו לא הייתה שלו, שהרי "עובר ירד אמו הוא". היה לו רק מה שקיבל מאחרים, ממה שאמו אוכלת, ממי שלימדו את כל התורה וכו'. כל זה לא היה אלא "מתנות" שקיבל מאחרים, אך הוא מצד עצמו לא היה לו מאומה, עד שבנוגע לכמה דינים עדיין אינו נחשב למציאות ממש, וההורגו אינו חייב מיתה, כי עדיין "לאו נפש הוא". בשעת הלידה נתחדשה מציאותו כ"נפש", כמציאות חיה עצמאית. גופו של התינוק והחיות שבו הפכו לדבר אחד, גוף חי.

זהו אחד החידושים העיקריים של מורנו הבעש"ט, מהחידושים העיקריים של תורת החסידות, גם החסידות הכללית: שלימוד התורה וקיום המצוות לא יהיה כ"דבר שחוץ ממנו", כ"דבר נוסף על עצמותו". לאמור, ישנו "הוא", שהוא "מציאות" בפני עצמו, מציאות שהיא לא התורה ומצוותיה, אלא ש"הוא" לומד תורה ומקיים מצוות, ועד שהוא מקבל מהם חיים, בהיותם חכמתו ורצונו של ה' מקור החיים. כשם שהעובר הוא אמנם מציאות חיה, אבל החיות שבו היא כ"דבר נוסף על עצמותו", החיים וכל המציאות אינם שלו אלא של אמו.

תורת החסידות מגלה את פנימיות ואמיתיות הענין של "אין עוד מלבדו", שאין שום מציאות כלל זולתו יתברך – ואם כן הרי לא שייך "עוד מציאות", שהיא לומדת תורה ומקיימת מצוות. אלא, כל מה שיש כאן "מציאות" אינו אלא אך ורק בכדי שתתבצע הכוונה האלוקית. וכמאמר: "אני **לא נבראתי**" – אין כאן שום מציאות כלל וכלל מלכתחילה, אלא אך ורק בכדי "לשמש את קוני".

אלא שגם לאחר חידושה הנפלא של תורת החסידות הכללית לא היה עדיין עניין ה"הולדת" בשלימות. נכון שעכשיו מאוחד האדם עם האלקות ועם התורה והמצוות כגוף חי, שהגוף והחיות שבו אינם שני דברים שונים, אבל עדיין אין זה "בכוח עצמו", מצד תוכנו ועניינו של התחתון עצמו, אלא בגלל ש"הכניסו" בו את זאת "מלמעלה" – על ידי ההתקשרות לרבי שמחיה אותו, על ידי התעוררות האמונה וכוח המסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת, שבכללות הם "מלמעלה" ואינם ה"מציאות" של האדם עצמו מצד עצמו.

וזהו אחד החידושים העיקריים של חסידות חב"ד (ראה בארוכה ב"חינוך קטן", המהווה הקדמה ל"שער היחוד והאמונה", ובמידה מסויימת גם לספר התניא בכלל, ואין כאן מקומו), "עבודה בכוח עצמו":

לא לסמוך על "מתנות" שמקבלים מלמעלה, מהקב"ה ("עבודת מתנה"), מהרבי ("צדיק באמונתו יחיה", וכפי שפירשו בחסידות הכללית: אל תקרי "יחיה" – יו"ד בחיריק וחי"ת בשוו"א – אלא "יחיה" – יו"ד בשוו"א וחי"ת בפתח). כל זמן שאין הוא עובד ועמל ומתייגע ומגיע למה שמגיע בכוח עצמו, עדיין אין כאן מאומה.

כי אף שבעצם כן יש כאן הרבה מאוד, הרבה יותר ממה שיכול להגיע בכוחות עצמו, אבל כל זה הוא מה שניתן לו ממקום אחר, זה לא "שלו", "אייגענע", "לאו נפש הוא".

ביום ההולדת נתחדשה מציאותו של האדם כ"נפש" עצמאית. הוא התחיל להיות "חי בעצם". הוא מתחיל לחיות באמת, לא בגלל שמישהו נתן בו חיות מבחוץ, אלא שזו החיות שלו עצמו, עליה הוא עמל ויגע ומצליח להגיע בכוחות עצמו. אולי זה מעט ואולי זה מלא חסרונות, אבל זה שלו, "אייגענע". יהיה לו הרבה או מעט, אבל מה שיש לו הוא אכן שלו.

כאשר זהו היסוד והבסיס, העבודה בכוח עצמו, אזי אפשר להכניס בזה גם הרבה "מתנות" שמקבלים מלמעלה. כמו שכתוב "גם כי יזקין" – גם כאשר יתעלה לאחר מכן ויגיע למעלות גדולות ונפלאות – "לא יסור ממנה", מה"חנוך לנער על פי דרכו", ממה שהיה לו בקטנותו, ממה שעמל ויגע והשיג בכוח עצמו, כי זהו הבסיס והיסוד, שעליו "נבנית" כל עבודת ה' שלו תמיד.

ב מבט שטחי נדמה שענין זה הוא סתירה לכל עניינה וחידושה של תורת החסידות – שהרי בחסידות כל-כך הרבה תובעים ודורשים, ללא הרף, את ביטול המציאות העצמית ו"הנחת עצמותו", להניח את עצמו הצידה לגמרי ולשכוח מה"אייגענע מציאות", לזכור ולדעת שהעיקר הוא לא ה"אני" שלי, מה שאני מבין ומה שאני מרגיש, אלא העיקר והיסוד היא "**האמונה הטהורה**" (כפי שנאמר שם ב"חינוך קטן" בסופו),

– וכפתגמו המפורסם של המשפיע הרה"ח וכו' ר' יחזקאל ("חאטשע") פייגין, פתגם שתמיד תמיד היה המשפיע ר' מענדל פוטרפס חוזר עליו: מאי משמע שהאמונה היא "טהורה"? שלא "לכלכו" אותה עם השכל האנושי המזוהם ("מ'האָט איר ניט

פאַרשמוציקט מיט דעם פאַרשטונקענעם שכל אנושי")

ולפתע מדברים כאן שדרושה דווקא "אייגענע מציאות", דווקא "עבודה בכוח עצמו"?!

ואכן, בגלל טענה זו, היו כמה מחבריו של רבינו הזקן, תלמידי הרב המגיד ממעזריטש, שלא ראו בתחילה בעין יפה את תורתו ושיטתו, וטענו כי זוהי כאילו סטייה ח"ו מדרך החסידות. הבעל-שם-טוב והרב המגיד, טענו הללו, לא הדגישו את ה"חב"ד", את ההתבוננות השכלית, אלא דווקא את האמונה והמסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת.

ואמנם, זו אכן הסיבה שהתגלותו של מורנו הבעש"ט ותורת החסידות הכללית קדמה להתגלותו של רבינו הזקן ותורת חסידות חב"ד, משום שההתחלה וראשית הכל הוא הביטול ו"הנחת עצמותו" המוחלטת, שלילת המציאות העצמית. חייבים להתחיל דווקא עם אמונה טהורה, ללא אף קורטוב של שכל אנושי, המדגיש את ה"אייגענע מציאות".

אבל ה"עצם" של תורת החסידות נתגלה דווקא על ידי רבינו הזקן בתורת חסידות חב"ד. כידוע מכ"ק אדמו"ר מהורש"ב (ראה ספר השיחות תשנ"ב חלק שני עמוד 483, ושם נסמן) שהקדמת הבעש"ט והרב המגיד לרבינו הזקן היא כדוגמת הקדמת האבות לפני מתן-תורה, שאז דווקא התגלה ה"עצם", עצמותו יתברך.

אין פירושו של דבר שחסידות חב"ד אומרת שצריכה להיות "אייגענע מציאות". ההיפך הוא הנכון. אין כמו חסידות חב"ד מי שמדגיש את הביטול והנחת עצמותו ושלא "לבנות" מאומה על השכל והרגש העצמיים. אלא שהביטול עצמו עלול להיות באדם כמו דבר שחוץ ממנו, שמישהו (הקב"ה, הרבי) העניק לו במתנה. אז נמצא שכל הביטול שלו לא חדר בתוך מציאותו כלל, ומצד עצמו הוא נשאר מציאות יש כמקודם. כל מה שיש לו זה כלל לא שלו. זוהי "יציאה" ממה שהוא בעצמו, וברגע בו יחזור להיות מה שהוא עצמו, יתברר לפתע שהוא אחרי הכל מציאות יש, ואפילו "יש ודבר נפרד בפני עצמו".

ולכן אחד היסודות העיקריים של חסידות חב"ד הוא שלא להסתפק ב"מתנות", ולו יהיו אלו ה"מתנות" הנפלאות ביותר, שבכוח עצמך לא היית מסוגל בשום אופן להגיע אליהם. יש לעמול ולהתייגע בכוח עצמו, כדי להחדיר את הביטול והנחת עצמותו בפנימיות. שלא יישאר בבחינת "גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרייה" — הגנב על פי המחתרת, שהולך חלילה לגנוב ולרצוח, גם הוא קורא לה' שיעזור לו להצליח בגניבתו ובפשעיו. אין הוא מרגיש את האבסורד שבדבר, משום שהאמונה אצלו היא "בבחינת מקיף". הוא מאמין באמת, שהרי יש בו נשמה אלוקית, אבל האמונה לא חדרה כלל לתוכיותו ופנימיותו. היא נשארה "מלמעלה". כך נוצר מצב אבסורדי שהוא עושה את ההיפך הגמור ממה שהוא מאמין, ואף מבקש מהקב"ה שיעזור לו לגנוב ולא להיתפס.

כדי למנוע ולשלול לגמרי מצב זה, וגם מצבים יותר "דקים" ממנו של אמונה נעלית ביותר שנשארת "מלמעלה" ואינה חודרת דיה לפנימיות האדם, תובעת חב"ד את הפנימיות ("חב"ד מאָנט פנימיות"). להפנים בכוח עצמו את כל מה שמאמינים ויודעים, כדי שהדברים יחדרו היטב לתוכו פנימה, ומצד עצמו דווקא, ויפעלו את פעולתם. וגם אם בגלל שדורשים ממך לעמול ולהתייגע בכוחות עצמך. אולי תקבל בתחילה פחות, אבל מה שתקבל ותקלוט יהיה אכן שלך.

וזהו החידוש המיוחד של יום הולדת: עבודה בכוח עצמו, לעמוד על הרגלים של עצמך ("שטיין אויף די אייגענע פיס"). לא לסמוך על ה"מתנות" שמקבלים מלמעלה, אלא לעמול ולהתייגע בכוח עצמו כדי שהדברים האמיתיים והנפלאים אכן ייכנסו בתוכך, בתוך המצב הנמוך בו אתה נמצא, ויפעלו בך את פעולתם.

למרות שרבינו הזקן התחיל את ה"הולדת" של חסיד, את החדרת האמונה והביטול בפנימיותו על ידי עבודה בכוח עצמו, ולכן אמנם התחילו להדגיש בתקופתו את הענין של ימי הולדת, כנ"ל,

— הרי עדיין לא חגגו והדגישו זאת בגלוי ובפירסום כל-כך, והדבר היה מוגבל ליחידי סגולה בלבד, וכנ"ל שאפילו עצם העובדה שח"י אלול הוא יום סגולה לא היה ידוע אלא ליחידי סגולה.

הגילוי והפירסום מהעניין התחיל אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ובמיוחד אצל הרבי שליט"א מלך המשיח בדור השביעי. ה"שטורעם" הגדול בזה, באופן של "מבצע יום הולדת", התחיל במיוחד בתחילת התקופה החדשה בנשיאות, בכ"ה אדר תשמ"ח, כנ"ל.

ואולי יש לומר הביאור בזה:

למרות שאצל רבינו הזקן התחיל ענין ה"לידה" וההתגלות, שהדברים חודרים ונקלטים בתוך המציאות התחתונה עצמה ולא רק "מלמעלה", הרי עדיין היה זה באופן שהתחתון "יצא מעצמו" במידה מסויימת כדי לקבל את הגילוי, ולא שהגילוי חדר ונקלט בתוכו, בתוך המציאות התחתונה והנמוכה ביותר בה הוא נמצא.

כדי שאלקות תחדור בתוכו בפנימיות היה על החסיד ללמוד הרבה ולהתבונן הרבה, להתפלל באריכות, לעבוד על תיקון מידותיו וכו'. הוא היה צריך להגיע למצב רוחני נעלה ביותר כדי שיהיה שייך שדברים כה נשגבים ונפלאים יוכלו לחדור בו ולהיקלט בו בפנימיות.

הכוונה והתכלית האלוקית "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים" התחילה להתממש. האלקות החלה לחדור אל תוך המציאות של העולם התחתון, אבל רק לרובדים העליונים שלו. "עיקר השכינה" כבר ירדה מהמקום העליון שהייתה בו למעלה מעלה, מעל "הרקיע השביעי", אל הרקיעים ששייכים לעולם. אבל היא עדיין לא הגיעה "למטה בארץ". כדי להיות שייכים לאלקות היה צורך להתרומם ולהתעלות. אם נשארים במצב הנמוך, אי אפשר עדיין להיות שייכים לאלקות.

המשפיע ר' יחזקאל ("חאַטשע") פייגין היה נוהג לומר: מאי משמע שהאמונה היא "טהורה"? שלא "לכלכו" אותה עם השכל האנושי המזוהם ("מ'האָט איר ניט פארשמוציקט מיט דעם פאַרשטונקענעם שכל אנושי"). ואם כן, כיצד זה מדברים כאן שדרושה דווקא "אייגענע מציאות", דווקא "עבודה בכוח עצמו"?!

כל דור נוסף של רבותינו נשיאינו "הוריד את השכינה" למטה יותר, החדיר את האלקות לרמות נמוכות יותר של אנשים, למדריגות נמוכות יותר של שכל ושל רגש, יותר ויותר למטה, בתוך ה"רקיעים" השייכים יותר ויותר לעולם הזה.

הרבי הריי"צ, "ספירת היסוד", שממנה

מתחילה ההמשכה אל תוך הארץ התחתונה, התחיל להחדיר זאת גם במקומות באנשים ובמובנים הנמוכים ביותר, כידוע ומפורסם (ראה ׳לקוטי שיחות׳ חלק ג עמוד 835 ואילך, ועוד) שלכן הוא דר בערים גדולות דווקא, התעסק עם אנשים נמוכים ביותר ובעניינים נמוכים ופשוטים ביותר וכו׳.

אבל עיקר ההמשכה "למטה בארץ" היא, כידוע ומפורסם, על ידי ספירת המלכות, הרבי מלך המשיח שליט״א, שלא רק שהוא "ממשיך את השכינה" בתחתון ביותר, אלא גם באופן שזה פורץ ובוקע מתוך המציאות של התחתון עצמו: "והנה זה תובעים מכל אחד ואחד מאתנו דור השביעי, דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא על פי בחירתנו ולא על ידי עבודתנו ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מכל מקום הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנו בעקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה — לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כי אם עיקר שכינה, ובתחתונים דווקא" (המאמר של קבלת הנשיאות, ד״ה באתי לגני תשי״א, סוף סעיף ג).

אצל הרבי שליט״א הגיעה האלקות לתחתונים ביותר, ופרצה מתוכם עצמם. הרבי "מגיע" לכל מקום ולכל פינה בעולם, גם לרחוקים ולנידחים ביותר הן בגשמיות והן ברוחניות, והם עצמם הופכים למקומות "עצמאיים" ולמרכזים של יהדות וחסידות (ראה שיחת שבת פרשת וישב תשנ״ב), לתרגום ולהסברה בכל השפות ובכל הרמות, לשימוש מלא בכל האמצעים המודרניים החיצוניים והנמוכים ביותר, לכל סוגי האנשים, לאנשים נשים וטף, ולכל אחד לפי עניינו ומדריגתו. את כל זה פועל הרבי על ידי השלוחים הרבנים המשפיעים ראשי-הישיבות העסקנים וכו׳, למרות שהם, אנחנו, במצב הנמוך ביותר, שלא בערך כלל למה שהיו חסידים בדורות הקודמים. ולמרות זאת העניינים מתבצעים כפי הכוונה על ידיהם, על ידינו, גם אם נראה שכל התוארים אינם אלא ב"שם המושאל" בלבד ואין אנו שייכים כלל לכל זה וכו׳ וכו׳.

ואם בשנים הקודמות היה צורך עדיין ב"צחצוח הכפתורים האחרונים" של "מדי השרד" ("דעם מונדיר") כדי להיות מוכנים לגמרי לגאולה האמיתית והשלמה, ל"דירה בתחתונים" בשלימות, הרי עתה, בתקופה מיוחדת זו, שמתחילה בעיקר, כדברי הרבי הנ״ל, מכ״ב שבט תשמ״ח, כבר סיימו גם לצחצח את הכפתורים לגמרי, ועד שצחצוח יתר עלול אפילו לקלקל (שיחת ב׳ ניסן תשמ״ח), משום שהגענו למצב בו האלקות חודרת ומגיעה גם לרמות הנמוכות ביותר ולמדריגות התחתונות ביותר. ועד — לאנשים הנמוכים ביותר, אלינו. לאמור, שגם אנו, ודווקא אנו, במצבנו התחתון ביותר, יכולים אנו, אם רק נרצה, להיות שייכים אל האלקות בתכלית השלימות, ולהביא את העולם כולו, כפי שהוא תחתון שאין תחתון למטה הימנו, להיות שייך לאלקות בתכלית השלימות.

העניין של יום הולדת, שהמציאות העצמית תהיה שייכת לאלקות, הגיעה בתקופה זו למקומות ולדרגות התחתונים ביותר, למעמד ומצב של אחרי ז״ך אדר ואחרי ג׳ תמוז, למצב שנדמה כאילו ח״ו צריך לעבוד "לבד", כאשר לא רואים ולא מבינים ולא מרגישים כאילו את הרבי. עבודה כאילו בכוח עצמו לגמרי, "ויקחו אליך", כאילו לא עוזרים כלל ח״ו מלמעלה וצריך כאילו לעשות הכל בכוח עצמו.

ולמרות כל המצב התחתון ביותר שאנו נמצאים בו, שלא חלמנו מעולם שיהיה שייך בכלל, עד כדי איבוד כל העשתונות לכאורה, בכל זאת ממשיכים כל ענייניו של הרבי מלך המשיח שליט״א ללא שום שינוי ח״ו כלל וכלל: ממשיכים לנסוע אל הרבי, ומוסיף והולך ואור, אפילו יותר מלפני כן. כותבים

מנהגי יום הולדת*

מתוך ספר השיחות תשמ״ח ח״ב ע׳ 150 . התוועדויות תשמ״ח ח״ג ע׳ 160

א. לעלות לתורה ביום השבת שלפני יום ההולדת, וכשיום ההולדת חל ביום הקריאה — גם ביום ההולדת עצמו.

ב. להוסיף בנתינת הצדקה לפני תפלת שחרית ומנחה, וכשיום ההולדת חל בשבת או ביו״ט — ליתן בערב שבת או יו״ט (ומה טוב — גם לאחריו).

ג. להוסיף בתפלה — בכוונת התפלה, התבוננות בגדלות הא-ל וכו׳, וכן באמירת (ספר) תהלים (עכ״פ — ספר אחד).

ד. ללמוד המזמור תהלים החדש שמתחיל לומר ביום ההולדת[1] — בהתאם למספר שנותיו[2].

ה. להוסיף שיעור נוסף בתורת הנגלה ובתורת החסידות — נוסף על השיעורים הקבועים, שלשת השיעורים בחומש תהלים ותניא השוים לכל נפש, ושיעור היומי ברמב״ם.

ו. ללמוד מאמר דא״ח[3] בע״פ (כולו או חלקו), ולחזור אותו בחבורה (ברבים) ביום ההולדת עצמו, או בהזדמנות הקרובה, ובפרט ביום הש״ק שלאחריו (בזמן סעודה שלישית).

ז. להוסיף בפעולה על הזולת — הפצת התורה והמעיינות חוצה, מתוך אהבת ישראל.

ח. להתבודד ולהעלות זכרונותיו[4] ולהתבונן בהם, והצריכים תקון ותשובה ישוב ויתקנם, כלומר, להתבונן באופן הנהגתו בשנה שעברה, ולקבל החלטות טובות לשנה הבע״ל.

ט. לקבל על עצמו זהירות נוספת או הידור נוסף בענין פרטי (לפי ערכו, כמובן)[5], כמו בראש השנה[6].

י. לערוך התוועדות של שמחה עם בני ביתו, חבריו וידידיו — שבח והודי׳ להקב״ה (ובאם אפשר — לברך "שהחיינו" על פרי חדש או בגד חדש), מתוך שמחה של תורה ושמחה של מצוה[7].

*) המנהגים דלקמן (מלבד אלו שצויינו בפ״ע) — נלקטו מ״היום יום״ י״א ניסן. ספר המנהגים חב״ד ע׳ 18. אגרות קודש כ״ק אדמו״ר שליט״א ח״ו אגרות: אי׳תקמח. אי׳תנח. ח״ז: אי׳תצט. אי׳תקכט. ב׳כב. ב׳סו. ב׳צז. ב׳קטז. ב׳קמו. ב׳רי. ב׳רכו. ועוד.

1) נוסף על המנהג "ללמוד בכל ראש חודש .. מהקאפיטל בתהלים שהוא מסומן במספר שנות חייו" — "פסוק אחד". "ואם הוא מרובה בפסוקים אזי לומדים שנים או יותר". ואם הקאפיטל מחזיק פחות מי״ב פסוקים .. אזי כופלים" באופן ש"יעלה כמספר חדשי השנה" (אג״ק כ״ק אדמו״ר מוהריי״צ ח״ה אי׳שלט).

2) מ״יחידות" לחתני בר-מצוה — ראה לקו״ש ח״כ ע׳ 875. חכ״ו ע׳ 743. ועוד.

3) במקום שלבו חפץ, אבל, אדעתי׳ דנפשי׳ — אג״ק אדמו״ר שליט״א ח״ז ב׳צז (וראה הערה הבאה).

4) ראה אג״ק הנ״ל ב׳רכו: לצייר במחשבתו אחת היחידות מה ששאל ומה שענו לו ואח״כ ללמוד מתורתו.

5) ויש להתחיל בזה בהוספת שיעור בדא״ח — אג״ק הנ״ל ב׳סו.

6) ידוע אשר מהנכון לקבל איזה זהירות נוספת בראש השנה, ויש ללמוד מזה ג״כ על ראש השנה הפרטי דכל אחד, היינו יום ההולדת, שאז מתחלת שנה חדשה הפרטית (ראה שיחת אחש״פ תשמ״ח הערה 33) — אג״ק הנ״ל.

7) שיחות: כ״ה אדר, אחרון של פסח (ועוד) ה׳תשמ״ח.

המשך מעמוד 18

לרבי יותר ויותר, גם כאלו שלפני-כן לא הייתה להם שום שייכות גלויה לרבי, ומקבלים תשובות מדהימות דרך 'אגרות-קודש' וכדומה. השלוחים ממשיכים לצאת ולפעול ולהפוך את העולם בהצלחה מופלגה, אחרי שכולם ניבאו לנו התמוטטות מוחלטת. תלמידי התמימים מהוים דוגמא וסמל של התקשרות לרבי ושל הפצת המעיינות והפצת בשורת הגאולה מבלי התחשב עם כל מאומה. ה"קבוצה" ממשיכה, למרות כל המניעות, בהצלחה מופלגה, שלא בערך למה שהיה לפני שנים, כאשר ראו ושמעו וכו'.

מתוך התחתון עצמו, ובמצבו התחתון ביותר, פורצת הקריאה: "הרבי חי וקיים" ללא הסברים וללא פירושים. ה"שליט"א" מושמע ונדפס בפשטות ובפשיטות. מכל פינה ומכל ענין, מכיפה שעל הראש ועד הזמנה לחתונה, מהכרזה אחרי התפילה או בקריאת-התורה, אחרי כל שיעור, ובכל מקום ובכל מצב, ולו יהיה זה הנמוך והתחתון ביותר, בוקעת ההכרזה: "יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!" — זוהי ההוכחה החזקה ביותר שהענין של "יום הולדת", העבודה בכוח עצמו ומצד עצמו של התחתון ביותר, הגיעה אל השיא שלה.

כאשר נקרא השבוע את פרשת פרה, המדגישה כל-כך את ה"חוקה" שלמעלה מן השכל לגמרי, את הביטול ו"הנחת עצמותו הצידה" באופן של "האמונה הטהורה" — נזכור יחד עם זאת את המסר של "מבצע יום הולדת", להחדיר את המסר הזה כמות שהוא, ללא כחל ושרק, כאילו "בכוח עצמו", בכל העוצמה, בתוך העולם, גם כפי שהוא תחתון ביותר וביותר.

ומפרשת פרה לפרשת החודש — "לשחוט" את כל ה"אלילים" של "מצרים", מלשון מיצרים וגבולים, של העולם והטבע, ובכל התוקף והעוצמה להחדיר את האלקות ואת מציאותו של הרבי מלך המשיח שליט"א בכל מקום ובכל פינה ובכל ענין. וזה מה שמביא את ההתגלות לעיני כל בשר תיכף ומיד ממש בגאולה האמיתית והשלימה.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!